

ДУТЧАК Юрій

Хмельницький національний університет, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0537-2316>e-mail: yrdutchak@ukr.net**СОЛТИК Олександр**

Хмельницький національний університет, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-8834-8401>e-mail: soltyk_sasha@i.ua**ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СПОРТИВНИХ СПОРУД**

У сучасному світі фізкультура і спорт дають можливість змінити малорухливий спосіб життя людей. Фізкультура і спорт є важливим джерелом формування здорової та сильної нації, а це резерв удосконалення виробничих сил із забезпеченням високої продуктивності праці. Повноцінні заняття фізичною культурою і спортом неможливі без спеціальних засобів, якими і є спортивні споруди.

Спортивні споруди різних етапів були не тільки місцем проведення фізкультурно-спортивних заходів, але і релігійно-культурними будівлями.

Потребує більш глибокого аналізу можливі впливи різних історичних періодів на трансформації спортивних споруд.

Метою дослідження є охарактеризувати еволюцію спортивних споруд відповідно до періодів історичного розвитку суспільства.

У даному дослідженні було використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, а саме: аналіз, синтез та узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури та Інтернет-джерел.

У античному світі спортивні споруди були не лише місцем змагань, а й культурними та соціальними центрами. Вони відображали ідеал людини того часу – поєднання сили, краси та духовності. Архітектурні шедеври античних гімнасій, стадіонів, амфітеатрів і терм стали основою для розвитку спортивної інфраструктури в наступні епохи.

Спортивні споруди середньовіччя формувалися навколо лицарської культури і народних ігор та мали переважно військово-розважальний характер, були менш монументальними, ніж античні, але виконували важливу роль у соціалізації, вихованні та підготовці до бою.

Важливою складовою розвитку фізичної культури та спорту нового часу стали спортивні споруди. Вони відображають рівень соціально-економічного розвитку суспільства, технічний прогрес, культурні цінності та масовість спорту. Якщо у Середньовіччі переважали майданчики для лицарських турнірів і народних ігор, то починаючи з XVIII ст. поступово з'являються спеціалізовані комплекси, які відповідають вимогам виду спорту.

Розвиток спортивних споруд у новітньому часі характеризується поєднанням масштабності, технологічності, архітектурної унікальності та екологічності. Стадіони й арени стали не лише місцем проведення змагань, а й центрами культури, дозвілля та комунікації, виконуючи важливу соціальну й економічну роль у суспільстві.

Ключові слова: спортивна споруда, періодизація історії.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2025.3.26>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному суспільстві фізична культура і спорт є найбільш важливим джерелом зміцнення здоров'я населення. Великий вплив на розвиток сфери фізичної культури і спорту має спортивна інфраструктура (спортивні споруди), що відповідають сучасним вимогам для ефективного проведення навчально-тренувальної та змагальної діяльності з різних видів спорту, так і для вирішення

проблеми фізичної підготовки різних верств населення.

Фізкультурно-спортивні споруди - це система споруд, яка постійно змінюється, вдосконалюється у відповідності до сучасних навчально-тренувальних, змагальних та фізкультурно-оздоровчих вимог і нерозривно пов'язана з розвитком суспільства в цілому.

Соціальні зміни, що відбуваються в суспільстві, потребують нових видів та форм фізкультурно-оздоровчих занять на дозвіллі. Намітилася чітка інтеграція фізкультурних і спортивних видів діяльності зі збільшенням частки активного дозвілля. До занять

залучаються різні групи населення, розвиваються різноманітні форми родинного дозвілля, збільшується значення інформації стосовно позитивного впливу занять фізичною культурою, а також масових фізкультурно-спортивних заходів, які охоплюють значну кількість населення.

Гострою є проблема забезпечення занять фізичною культурою і спортом відповідними спортивними спорудами.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури показав, що наковці розглядають різні аспекти щодо спортивних споруд: у своїх дослідженнях Зайцева Ю. В. та Тараненко І. В. характеризували загальні підходи до облаштування спортивних споруд за певними видами спорту [3, с. 85]; Ільченко С. С. аналізував новітні рішення для спортивних споруд та обладнання, через пошук балансу між технологічними досягненнями, екологічною стійкістю та економічною доцільністю при розробці та впровадженні нових рішень у сфері спортивної інфраструктури [6, с. 20], Крамський С. І. розглядав впливи якості спортивних споруд на розвиток сфери фізичної культури і спорту [7, с. 140]; питання еволюції спортивних споруд досліджував Петрук Ю. О. [8, с. 540].

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Незважаючи на певну кількість досліджень, що стосуються розвитку спортивних споруд та будівель, невіршеними залишаються питання, які пов'язані з історичними періодами розвитку суспільства та їх вплив на облаштування та будівництво спортивних споруд.

Спортивні споруди різних етапів були не тільки місцем проведення фізкультурно-спортивних заходів, але і релігійно-культурними будівлями.

Потребує більш глибокого аналізу можливі впливи різних історичних періодів на трансформації спортивних споруд.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є охарактеризувати еволюцію спортивних споруд відповідно до періодів історичного розвитку суспільства.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У даному дослідженні було використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, а саме: аналіз, синтез та узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури та Інтернет-джерел.

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»: «Спортивна споруда - нерухоме майно, призначене для занять фізичною культурою і спортом» [4].

Мережа спортивних споруд вважається самою складною, великою і різноманітною серед всіх інших систем обслуговування населення. Вона є складовою частиною в усій інфраструктурі населених пунктів, від самих початкових (найпростіші прибудинкові майданчики, приміщення для оздоровчих занять, що вбудовані в перші поверхи житлових будинків) до найбільших - міських, обласних, олімпійських спортивних споруд та комплексів загальнодержавного користування.

Спортивні споруди використовуються всіма віковими та соціальними групами населення, від ясельного до пенсійного віку, від абсолютно здорових спортсменів до інвалідів, від жителів сільської місцевості до населення великих міст задля різнобічного та духовного розвитку, зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, формування здорового способу життя, продовження творчого довголіття, розумової та цікавої організації відпочинку.

Поділ історії людства на періоди, як вважає Зашкільняк Л. О., є періодизація історії. В подальшому науковець, зазначає, що періодизація історії передбачає раціональний спосіб впорядкування масиву емпіричної та теоретичної інформації за часовою протяжністю з метою поглиблення пізнання й розуміння змінних станів об'єктів навколишнього світу. Заснована на властивостях людського інтелекту виокремлювати і поділяти інформацію на кількісно та якісно однорідні групи й

систематизувати її за часовими та просторовими критеріями для отримання теоретичних знань. Застосовується в усіх науках як засіб виявлення і фіксації якісних та кількісних змін в об'єкті пізнання [5, с. 152].

Аналіз літературних джерел [5, 10] дозволив виокремити наступну періодизацію історії:

- доісторичність: поява людини - 3000 до н. е. (поява писемності);
- античність: 800 до н. е. - 476 н. е. (зруйнування Риму);
- середньовіччя: 476 - 1789 (Французька революція);
- новий час: 1789 - 1914 (Перша світова війна);
- новітній час: 1914 - сьогодення.

Вважаємо за доцільне охарактеризувати спортивні споруди кожного з означених періодів.

Антична цивілізація (Давня Греція та Давній Рим) залишила неперевершений слід у розвитку фізичної культури та спорту. Спортивні споруди того часу відображали суспільні ідеали гармонії тіла й духу, поєднували архітектурну досконалість і функціональність. Їхнє значення виходило за межі суто фізичного виховання: вони були місцем соціальної інтеграції, свят, релігійних обрядів та політичного життя.

У Стародавній Греції, як вважають Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М., для атлетичних занять зводили різні споруди – гімнасії, палестри, стадіони, гіподроми (іподроми) тощо [1, с.107].

Найбільш відомими гімнасіями того періоду були - Сіносарг, Ліцей, Академія. Дані навчальні заклади були основними центрами фізичного виховання юнацтва, які виконували виховну та освітню функції та поєднували відкриті майданчики для бігу, боротьби, метання з критими залами для занять узимку.

В гімнасіях юнаки тренувалися в бігу, стрибках і боротьбі на відкритому просторі під акомпанемент флейти.

Архітектурні та літературні пам'ятки свідчать про культ грецьких богів у гімнасіях. Спочатку він був досить простим: образ поклоніння і маленький вівтар, де проводився ритуал. Для цього виділялась частина палестри.

Палестра входила до складу гімнасій та являла собою огорожений колонами критий

майданчик з біговими доріжками та місцем для занять боротьбою, що дозволяло проводити заняття і в погану погоду. Палестри були важливими осередками підготовки атлетів, що в подальшому приймали участь у Олімпійських іграх. Після закінчення підготовки в палестрах – атлети, вчителі гімнастики, родичі атлетів, глядачі прямували в Олімпію шляхом, який мав назву «священна дорога».

Найбільш відомим стадіоном того періоду був стадіон в Олімпії, де проводились Олімпійські ігри античності. Стадіони представляв собою відкриті арени для бігових змагань з біговою доріжкою довжиною, як правило 192,24 м. Трибуни для глядачів розташовувались на подіумі, вистеленому кам'яними плитами. Стадіони вміщували близько 6500 глядачів з трибуною для почесних гостей.

Спортивні споруди для кінних перегонів та змагань на колісницях в Античній Греції гіподроми. Найвідомішим гіподром був розташований у Дельфах, що мав довгі бігові доріжки з трибунами вздовж них. Гіподроми представляли собою витягнуту в плані споруду в середині якої була влаштована арена у вигляді літери «U», по периметру розташовані трибуни, посередині арени розміщували «спіну» (невисокий видовжений насип) та високі стовпи – «мети», які вказували на повороти. Основні принципи будівництва гіподромів є актуальними при облаштуванні сучасних іподромів

До основних спортивних споруд Давнього Риму, на думку Булатової М.М., Бубки С.Н., Платонова В.М., належать амфітеатри, терми та цирку [2, с.185].

Амфітеатр - відкрита кругла або півкругла споруда для видовищ з ареною посередині, навколо якої уступами розташовані місця для глядачів [9]. Означена спортивна споруда використовувалась для гладіаторських боїв, атлетичних вистав та видовищ. Головними архітектурними новаціями, були багатоярусні трибуни, підземні приміщення для гладіаторів, тварин та обладнання.

Найбільший відомий амфітеатр у Римі – Колізей (понад 50 тис. глядачів). Місця у Колізеї розподілялися відповідно до соціального статусу глядачів. Нижні були призначені для представників вищих верств

суспільства – державних чиновників, жерців. На верхніх ярусах сиділи прості люди.

Терми Давнього Риму – це великі громадські лазні, які були невід'ємною частиною повсякденного життя римлян. Окрім миття, вони слугували центрами спілкування, відпочинку та культурного дозвілля, пропонуючи кімнати для масажу, спортивні майданчики, бібліотеки, а іноді й зали для трапез. Найвідоміші – терми Каракалли та Діоклетіана.

Терми Каракалли були побудовані в 215 році. Вони могли одночасно вмістити 2500 чоловік. Оздоблення терм складалося з чудового мармуру, прекрасні скульптури прикрашали їх, стіни були покриті мозаїкою. У термах було безліч фонтанів, басейнів і ванн, складна система опалення обігрівала підлогу і нагрівала воду для миття.

Терми Каракалли мали бібліотеки, стадіон, причому на змагання, що відбувається на ньому можна було дивитися безпосередньо з терм.

Римський «цирк» мав видовжену форму за зразком грецьких гіподромів та закруглення тільки з однієї сторони, а з іншої, на прямих сторонах розташовувались стартові «карцери» для колісниць. На території самого міста Рим було чотири «цирки»: Циркус Максимус, цирк Максенція, цирк Фламінія на Марсовому полі та цирк Нерона.

Відзначаємо, що спортивні споруди сприяли гармонійному розвитку людини, об'єднували виховання, спорт і мистецтво та мали важливе політичне та релігійне значення (Олімпійські ігри – шанування богів).

Таким чином, спортивні споруди античного світу були не лише місцем змагань, а й культурними та соціальними центрами. Вони відображали ідеал людини того часу – поєднання сили, краси та духовності. Архітектурні шедеври античних гімнасій, стадіонів, амфітеатрів і терм стали основою для розвитку спортивної інфраструктури в наступні епохи.

Період середньовіччя характеризувався трансформацією фізичної культури та спорту, що відображалось й у архітектурі спортивних споруд. Якщо античність знала стадіони, палестри й цирки, то середньовічні об'єкти мали інші функції - вони поєднували військову, розважальну, релігійну та освітню роль.

Величезну роль у житті середньовічного суспільства протягом декількох століть відігравала католицька церква, що нанесла великий збиток не тільки розумовому, але і фізичному вихованню народних мас. Християнська релігія встановила своє панування в області виховання й освіти. Вона проповідувала аскетизм, гріховність турботи про тіло, називаючи тіло «притулком диявола», закликала піклуватися тільки про порятунок душі і підготовку до загробного життя.

Основна ціль фізичної культури і спорту в часи середньовіччя зводилась в основному до того, щоб підготувати рицарів до війни.

Найпоширенішою спортивною спорудою середньовіччя, особливо раннього, були ринги та арени для лицарських турнірів, що представляли собою тимчасові дерев'яні конструкції на міських площах або спеціально огорожені ділянки біля замків з трибунами для глядачів та ложі для знаті. Лицарські турніри мали на меті демонстрацію військової вправності, сили та спритності лицарів.

У XIV–XV ст. в Європі з'являються фехтувальні та стрілецькі школи (братства), до яких входять міщани, де заняття проводять у спеціальних приміщеннях, що були першими закритими спортивними залами.

У Середньовіччі монастирі та університети, як вважають Шаверський В. К., Скалій Т. В., Литвинчук Ю. Ю., стали осередками не лише духовного й інтелектуального життя, але й фізичного виховання молоді [10, с. 35]. Попри те, що основним завданням цих інституцій було навчання та релігійне виховання, вони створювали умови для занять фізичними вправами та різними іграми.

Учені, невдоволені тим, що церковні школи ігнорували нові знання, які не відповідали догматам віри, у XII ст. почали об'єднуватись у позацерковні спілки, стали ініціаторами створення вищих спеціальних шкіл — університетів.

Перші університети було відкрито в Болоньї (1158, з 1088 юридична школа), Оксфорді (1167), Кембриджі (1209), Парижі (Сорбонна, 1253), Празі (1348) та в інших містах Європи. Ці освітні заклади мали самоврядування, користувалися певною автономією щодо церкви, феодалів і міських магістратів.

Заняття проходили на університетських подвір'ях або спеціально відведених ділянках за містом. Університети ставали місцем, де поєднувалися навчання та фізичне вдосконалення, адже майбутні вчені, священнослужителі чи державні діячі повинні були бути не лише освіченими, а й фізично міцними. Поступово сформувалася традиція студентських змагань, яка в пізніші століття трансформувалася у сучасний студентський спорт. Фізична активність в університетах розглядалася не як розвага, а як засіб гармонійного розвитку особистості. Заняття вважалися корисними для боротьби з надмірною книжною втомою, зміцнення сили волі та підготовки до майбутніх життєвих викликів та забезпечували розвиток рис, що були важливими для середньовічного суспільства: мужність, стійкість, спритність, чесність у змаганні

Таким чином, спортивні споруди середньовіччя формувалися навколо лицарської культури і народних ігор та мали переважно військово-розважальний характер, були менш монументальними, ніж античні, але виконували важливу роль у соціалізації, вихованні та підготовці до бою.

Саме ці споруди стали прототипами сучасних стадіонів, спортивних залів і арен, які розвинулися вже у Новий час.

Головним поштовхом розвитку спортивних споруд було відродженням Олімпійських ігор. Перші ігри були проведені в Афінах, на стадіоні Панатінаїкос, що був зведений ще в античні часи і реконструйований у 1896 році архітектором Метакасом. Арена мала форму прямокутника розміром в плані 33,4м на 204м, із заокругленням однієї торцевої сторони, а трибуни, 45 рядів, були побудовані з використання рельєфу.

Ігри II та III Олімпіад були проведені в Парижі та Сент-Луїсі, де олімпійських комплексів, в сучасному розумінні, не було створено. Для Ігор IV Олімпіади (1908 р.) у Лондоні вперше був спеціально побудований стадіон з ареною, розрахованою на проведення змагань по великій кількості видів спорту. На арені були передбачені: замкнута бігова доріжка, сектори легкої атлетики, футбольне поле, басейн для плавання (між футбольним полем та біговою доріжкою) і велотрек. Після цього для Олімпійських ігор стали будувати спеціальні стадіони та

спортивні комплекси, при проектуванні та будівництві яких враховувалися останні досягнення, піднімаючи щоразу практику їх будівництва на якісно новий рівень.

Спортивні споруди нового часу стали важливою складовою розвитку фізичної культури та спорту. Вони відображають рівень соціально-економічного розвитку суспільства, технічний прогрес, культурні цінності та масовість спорту. Якщо у Середньовіччі переважали майданчики для лицарських турнірів і народних ігор, то від XVIII ст. поступово з'являються спеціалізовані комплекси, які відповідають вимогам спорту.

Спортивні споруди новітнього часу характеризуються багатофункціональністю та масштабністю, перший такий стадіон був облаштований для проведення Ігор XI Олімпіади в Берліні та передбачав можливість розміщення 100 тисяч глядачів. Багатофункціональність передбачає можливість проведення не тільки спортивних змагань з різних видів спорту а і проведення концертів, виставок, громадських заходів тощо.

При будівництві спортивних споруд використовуються нові матеріали: легкі металеві конструкції, скло, полімери, що забезпечує створення унікальних архітектурних форм, що стають символами міст (Мюнхен «Альянц Арена», Пекін «Пташине гніздо», Мадрид «Сантьяго Бернабеу»).

Технологічна оснащеність спортивних споруд передбачає використання сучасних мультимедійних систем, електронних табло, систем відео повтору, які забезпечують чесність та безкомпромісність спортивної боротьби.

Для забезпечення комфорту і безпеки глядачів, на спортивних спорудах впроваджуються системи відеоспостереження, контроль доступу, збільшення простору на трибунах, зручні сидіння, VIP-зони та врахування потреб людей з обмеженими можливостями.

При проектуванні і будівництві спортивних об'єктів одним із головних викликів є необхідність зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, а також підвищення їхньої енергоефективності. Використання «зелених технологій»: сонячних панелей, систем збору

дощової води, енергоощадного освітлення. Будівництво стадіонів за стандартами LEED чи BREEAM (міжнародні сертифікати екологічності).

Архітектура спортивних споруд, за останні кілька десятиліть, на думку Ільченка С.С., зазнала значних змін, ставши більш інноваційною, технологічною та зручнішою для користувачів [6, с. 24].

Слушною є думка Шаверського В.К., Скалій Т.В., Литвинчук Ю.Ю. які виокремили наступні типологічні особливості сучасних спортивних споруд:

- змінюються спортивно-технологічні параметри місць проведення занять;
- збільшується частка універсальних, багатофункціональних приміщень і споруд, що забезпечують можливість трансформації спортивно-фізкультурних споруд;
- розширюється кількість споруд за рахунок приміщень для фізкультурно-оздоровчих, розважальних і клубних видів діяльності;
- підсилюються взаємозв'язки критих і відкритих споруд при широкому їх використанні для нових нетрадиційних видів активного відпочинку;
- забезпечується доступність спортивних споруд для осіб з інвалідністю, до складу споруд включаються спеціалізовані зали й приміщення, в яких тренуються паралімпійці;

- розвиваються спеціалізовані спортивні центри для занять гірськолижним, вітрильним, кінним та іншими видами спорту;
- зростає комфортність споруд, їх інтер'єр та їх зв'язок з зовнішнім середовищем; все більше уваги приділяється привабливості архітектурного вигляду спортивних споруд [10, с. 40].

Розвиток спортивних споруд у новітньому часі характеризується поєднанням масштабності, технологічності, архітектурної унікальності та екологічності. Стадіони й арени стали не лише місцем проведення змагань, а й центрами культури, дозвілля та комунікації, виконуючи важливу соціальну та економічну роль у суспільстві.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Еволюція спортивних споруд від античності до сучасності відображає **зміни в суспільних цінностях**: від релігійно-культових і військових практик – до масового дозвілля, професійного спорту та глобальних змагань. Сучасні спортивні арени стали не лише місцями для тренувань і змагань, а й культурними та економічними центрами світового масштабу.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розгляд питань пов'язаних з диференціацією спортивних споруд за видами спорту.

Література

1. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський рух: історія і сучасність: у 2 кн. К., 2021. Кн.1. 640 с.
2. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт в системі гуманітарної освіти: навчальне видання. К.: Перша друкарня, 2019. 912 с.
3. Зайцева Ю.В., Тараненко І.В. Фізкультурно-спортивні споруди і обладнання : навч.-метод. посіб. Полтава : Сімон, 2020. 96 с.
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>. Дата звернення 29.08.2025.
5. Зашкільняк Л. О. Періодизація в історії. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2011. Т. 8. С. 152.
6. Ільченко С.С. Спортивні інновації: новітні рішення для спортивних споруд та обладнання. Наукові інновації та передові технології, 2025, №2(42). С. 19-27.
7. Крамський С.І. Спортивні споруди як один з основних чинників формування фізичної культури студентів. Фізичне виховання студентів творчих спеціальностей. Х.,2022, №3. С.138-145.
8. Петрук Ю. О. Еволюція типів спортивних будівель та споруд. Містобудування та територіальне планування, 2013. Вип. 50. С. 537-541.
9. Словник української мови. Електронний ресурс <https://slovnyk.ua/index.php?swrd> Дата звернення 30.08.2025
10. Шаверський В.К., Скалій Т.В., Литвинчук Ю.Ю. Спортивні споруди і обладнання: навчальний посібник. Бердичів: Вид-во ФОП Мельник М. В., 2024. 155 с.

Reference

1. Bulatova M.M., Bubka S.N., Platonov V.M. (2021) Olimpiiskyi rukh: istoriia i suchasnist: u 2 kn. K. Kn.1. 640 [in Ukrainian].
2. Bulatova M.M., Bubka S.N., Platonov V.M. (2019) Olimpiiskyi sport v systemi humanitarnoi osvity: navchalne vydannia. K.: Persha drukarnia. 912 [in Ukrainian].
3. Zaitseva Yu.V., Taranenko I.V. (2020) Fizkulturno-sportyvni sporudy i obladnannia : navch.-metod. posib. Poltava : Simon. 96. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» Elektronnyi resurs: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>. Data zvernennia 29.08.2025 [in Ukrainian].
5. Zashkilniak L. O. (2011) Periodyzatsiia v istorii. Entsyklopediia istorii Ukrainy : u 10 t. / redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. ; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. K. : Naukova dumka. T. 8. 152. [in Ukrainian].
6. Ilchenko S.S. (2025) Sportyvni innovatsii: novitni rishennia dlia sportyvnykh sporud ta obladnannia. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii, №2(42). 19-27 [in Ukrainian].
7. Kramskyi S.I. (2022) Sportyvni sporudy yak odyin z osnovnykh chynnykiv formuvannia fizychnoi kultury studentiv. Fizychno vykhovannia studentiv tvorchykh spetsialnostei. Kh., №3. 138-145. [in Ukrainian].
8. Petruk Yu. O. (2013) Evoliutsiia typiv sportyvnykh budivel ta sporud. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Vyp. 50. 537-541 [in Ukrainian].
9. lovnyk ukrainskoi movy. Elektronnyi resurs <https://slovnyk.ua/index.php?swrd> Data zvernennia 30.08.2025 [in Ukrainian].
- 10 Shaverskyi V.K., Skalii T.V., Lytvynchuk Yu.Yu. (2024) Sportyvni sporudy i obladnannia: navchalnyi posibnyk. Berdychiv: Vyd-vo FOP Melnyk M. V.. 155. [in Ukrainian].

Abstract

DUTCHAK Yurii, SOLTYK Oleksandr
Khmelnitskyi National University

EVOLUTIONARY ANALYSIS OF SPORTS FACILITIES

In the modern world, physical education and sports provide an opportunity to change the sedentary lifestyle of people. Physical education and sports are an important source of forming a healthy and strong nation, and this is a reserve for improving productive forces with ensuring high labor productivity. Full-fledged physical education and sports activities are impossible without special facilities, which are sports facilities.

Sports facilities of different stages were not only a place for holding physical education and sports events, but also religious and cultural buildings.

The possible influences of different historical periods on the transformation of sports facilities require a deeper analysis.

The purpose of the study is to characterize the evolution of sports facilities in accordance with the periods of historical development of society.

This study used a set of interrelated research methods, namely: analysis, synthesis and generalization of scientific information on the research problem, educational and methodological literature and Internet sources.

Sports facility - real estate intended for physical culture and sports.

In the ancient world, sports facilities were not only a place of competition, but also cultural and social centers. They reflected the ideal of man of that time - a combination of strength, beauty and spirituality. The architectural masterpieces of ancient gymnasiums, stadiums, amphitheatres and baths became the basis for the development of sports infrastructure in subsequent eras.

Sports facilities of the Middle Ages were formed around knightly culture and folk games and were mainly of a military-entertainment nature, were less monumental than ancient ones, but played an important role in socialization, education and preparation for battle.

Sports facilities have become an important component of the development of physical culture and sports in modern times. They reflect the level of socio-economic development of society, technical progress, cultural values and the mass nature of sports. If in the Middle Ages the sites for knightly tournaments and folk games prevailed, then starting from the 18th century. specialized complexes gradually appear that meet the requirements of the sport.

The development of sports facilities in modern times is characterized by a combination of scale, technologicality, architectural uniqueness and environmental friendliness. Stadiums and arenas have become not only venues for competitions, but also centers of culture, leisure and communication, performing an important social and economic role in society.

Keywords: sports facility, periodization of history.

Стаття надійшла до редакції / Received 21.08.2025

Прийнята до друку / Accepted 20.09.2025